

Беларускія Ведамасьці

ВАРШАВА, сьнежань 2002 г.- студзень 2003 г.

ТРЭБА ЗЬБЕРАГЧЫ МОЛАДЗЬ

Фота В. Зянько

ХРОНІКА ПАРУШЭННЯЎ ПРАВОЎ БЕЛАРУСАЎ

САКАВІК (2002 г., працяг з №6(46))

4 сакавіка ў Віцебску быў асуджаны сп. **Уладзімер Пleshчанка**, сябра Союму Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ і Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне”. Суддзя Чыгуначнага раённага суду **С. Туфан** прысудзіла яму штраф у 2 мільёны рублёў (каля 1200 даляраў ЗША), прызнаўшы яго вінаватым у „арганізацыі несанкцыянаванага пікетаванья”. 22 студзеня сп. Пleshчанка выйшаў у цэнтр Віцебска з плякатам „*Патрабуем новых пазачарговых прэзыдэнцкіх выбараў пад міжнародным праэтэратам*”. Летась за ўдзел у мірных акцыях пратэсту сп. Пleshчанка быў аштрафаваны неаднаразова, што склала ў суме штрафы на 450 мінімальнага заробкаў. Дыктатарскі антыбеларускі

рэжым не раз заяўляў у апошні час праз свае пралукашэнкаўскія арганізацыі (Беларускі фонд міру і г.д.) пра неабходнасьць „пакаяньня і згоды ў нашым грамадзтве”. Дзікія прысуды грамадзянам, якія мірна выказваюць сваю думку, сьведчаць пра цану хлусьлівых заклікаў да згоды з боку рэжыму.

6 сакавіка ў Магілёве кіроўцы машын „хуткай дапамогі” правялі страйк супраць нявыплатаў заробкаў за студзень. Чатыры пятыя кіроўцаў не працавалі, апрача медгрупы экстранай дапамогі.

6 сакавіка ў Віцебску судовыя выканаўцы апісалі маёмасьць у *кватэры бацькоў Паўла Севярынца*. Справа ў тым, што суд наклаў на Паўла штраф (300 мінімальнага заробкаў) за ўдзел у дэманстрацыі 14 лютага сёлета.

Сакавік. Былы кіраўнік Беларускай дзяржавы (Старшыня Вярхоўнага Савету 12-га скліканья) **Станіслаў Шушкевіч** падаў зыск у суд з патрабаваньнем праіндэксаваць прызначаную яму ў 1996 годзе пэнсію. Суд Маскоўскага раёну Менска адмовіў у задавальненьні скаргі С.

Шушкевіча, бо асобны парадак прызначэння альбо пераарыстацыі пэнсіі былым старшыням Вярхоўнага Савету не прыняты.

11 сакавіка Горадзенскі выканкам забараніў грамадзкасці Горадні правядзенне трох пікетаў у абарону галоўнага рэдактара „*Лагоні*” *Міколы Маркевіча* і журналіста *Паўла Мажэйкі*, якіх пракуратура вобласці абвінавачвае ў „паклёпе на прэзідэнта”.

13 сакавіка. Менск. Завяршыўся судовы працэс па адміністрацыйнай справе сп. *Уладзімера Плотнікава*, сябра *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі – БНФ*. У студзені сёлета *спадару Плотнікаву* ўжо прысудзілі штраф у памеры 150 мінімальнага заробкаў за тое, што ён летась, 9 лістапада, удзельнічаў у абароне Курапатаў. Прысуд абаронцу Курапатаў („за арганізацыю несанкцыянаванага пікетавання ў Курапатах”) быў вынесены завочна. Таму Аblasны суд адмяніў судовае рашэнне як незаконнае, ўдалося дамагчыся перагляду справы ў тым жа судзе Менскага раёну (г. Заслаўе) ў новым складзе суда.

Падчас суду сакратарка прызналася, што ня ведае беларускай мовы. Суддзя вымушаны быў абвясціць перапынак, каб замяніць яе на іншую. Праз паўгадзіны высветлілася, што ніхто з сакратароў Менскага раённага суду не валодае дзяржаўнай мовай. Працэс прадоўжыўся ў ранейшым складзе.

„Я ў Курапатах усталяваў тры крыжы. На адным я прымацаваў шылдачку і запісаў прозвішчы маіх дзядзькоў – *Мікалай Мурашка, Уладзімер Мурашка, Віктар Мурашка*. У 1937 годзе іх забілі. З таго часу мы ня ведаем, дзе яны. Я рашыў усталяваць тут тры крыжы, каб прыходзіць сюды, як на могількі.

Гэтыя крыжы знішчаныя. Варвараў не ўстрымала тое, што яны асьвечаны сьвятаром”, — паведаміў У. Плотнікаў.

Супрацоўнікі міліцыі, якія (як заўсёды ў такіх справах) іграюць ролю сьведкаў, не змагі прадставіць сьведчаньняў супрацьпраўных дзеяньняў *спадара Плотнікава*.

Суддзя *Дзьмітры Грыцэль* заслухаў „сьведкаў”, праглядзеў відэа-стужку і – прызнаў *Уладзімера Плотнікава* правапарушальнікам, прысудзіўшы яму той жа штраф — 150 мінімальнага заробкаў.

„Прысуд супярэчыць ня толькі Кодэксу аб Адміністрацыйных правапарушэннях, але і Канстытуцыі Беларусі. У нас ёсьць тэрмін разгляду адміністрацыйных справаў у судах. На падставе арт. 227 гэтай справа павінна быць спыненая, таму што не была разгледжаная ў тэрмін. Заканадаўства было цынічна парушана.

Суддзя спасыласца на нейкую пастанову Пленуму Вярхоўнага Суда. Калі я папрасіла паказаць гэтую пастанову (як юрысту), ён ня змог гэтага зрабіць, — сказала адвакат *Вера Страмкоўская*. — Ніхто яшчэ не адмяняў Кодэкс аб Адміністрацыйных правапарушэннях. Суддзі ня могуць перавышаць Канстытуцыю і нашы законы.”

Так скончылася судовая справа над грамадзянінам, які ставіў у Курапатах крыжы, ствараючы Народны Мэмарыял, і бараніў сьвятыню.

15 сакавіка ў Маладэчне былі затрыманыя два сябры Маладога Фронту *Максім Гурскі* і *Алесь Рыдзеўскі*, якія раздавалі праваабарончыя выданьні на вуліцах гораду.

15 сакавіка ў Віцебску за распаўсюджаньне партыйнай літаратуры затрыманы сябра *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі – БНФ* *Уладзімер Пleshчанка*.

15 сакавіка ў Шклове за „абразу прэзідэнта” непаўнагадовыя *Максім Патупчык* і *Алесь Паўловіч* аштрафаваныя на 20 мінімальнага заробкаў; *Міхаіл Кісялёў, Дзяніс Сенакосаў, Зьміцер Шалашкоў* – на 100. (Мінімальны заробак – 17 тысячаў рублёў.)

15 сакавіка. Менск. Старшыня Вярхоўнага Савета 12-га скліканьня *Мечыслаў Грыб* выказаўся ў эфіры радыё „Свабода” пра дэкрэты Лукашэнкі наступным чынам: „А што тычыцца паўнапраўнасьці гэтых дэкрэтаў, яны (гэтыя дадаткі да Канстытуцыі) сёньня зьяўляюцца незаконнымі. *Рэфэрэндум праводзіўся (на зьменах у Канстытуцыю) дарадчага характару. Гэта значыць, што потым яны павінны былі быць разгледжаны на паседжаньні Вярхоўнага Савета і прыняты Вярхоўным Саветам. Да гэтага ж справа не дайшла. Вярхоўны Савет незаконна разганялі і незаконна зацьвердзілі гэтыя дапаўненьні ў Канстытуцыю.*

Таму я ня бачу неабходнасьці нешта сьвярджаць, што нейкі дэкрэт стаў станючым у нашым жыцьці. Гэтыя дэкрэты незаконныя. Яны ня маюць права на існаваньне, у тым ліку і той „канстытуцыйны суд”, які меў магчымасьць стварыць паважаны Аляксандар Лукашэнка.

Які ж гэты „канстытуцыйны суд”, які ня мае ніякіх правоў? Які нават па сваёй волі ня можа прыняць да разгляду тое ці іншае пытаньне.

Няма сёньня ні Канстытуцыі, ні Канстытуцыйнага Суда, нічога няма. Ёсьць „бязмежжа”. І дэкрэты выдаюцца сёньня з грубейшымі парушэньнямі Канстытуцыі Рэспублікі Беларусь, нават гэтай канстытуцыі 1996 года.”

20 сакавіка з трэцяга курсу Магілёўскага палітэхнічнага тэхнікуму адлічаныя *Аляксандар Каліта* і *Алесь Паўловіч*. (Падчас леташняй прэзыдэнцкай кампаніі юнакі хадзілі па Шклову ў вусатых масках і абяцалі „навесці парадак” і павялічыць заробак. 14 сакавіка суд Шклоўскага раёну прызнаў іх вінаватымі па крымінальнай справе аб „публічнай абразе Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь” і пакараў іх буйнымі штрафамі.)

21 сакавіка Кастрычніцкі суд Горадні прызначыў прымусовую канфіскацыю маёмасьці *Міколы Маркевіча* — галоўнага рэдактара „*Лагоні*”. Суддзя *Жук* матывавала гэта тым, што тэрмін уплаты штрафу (500 тысячаў рублёў) за ўдзел у несанкцыянаваным пікеце скончыўся.

Сакавік. Зарплата супрацоўнікаў навуковых устаноў адны з самых нізкіх у краіне. Заробак доктара навук (з даплатамі за ступень, званьне) – у лепшым выпадку – 80-90 даляраў. Мала дапамагае дадатковая праца. 1,5 гадзіны лекцыі каштуюць 2000 рублёў (крыху болей за даляр). Вынік – імклівае старэньне акадэмічнай школы. Моладзь сядзіць у Акадэміі Навук да моманту абароны дысэртацыі. Потым сыходзіць.

У Інстытуце фізікі, напрыклад, большыя супрацоўнікаў пераведзеныя на працоўныя дамовы. Паводле слоў супрацоўнікаў, канкрэтны спецыяліст запатрабавваецца толькі тады, калі ёсьць мэтавае фінансаваньне. А паводле задумы цяперашняга кіраўніцтва Акадэміі Навук, навука павінна зрабіцца гэтым „самадастатковым арганізмам” і сама сябе забясьпечваць сродкамі.

Але фундаментальная навука ня можа прыносіць прыбытак, паколькі праце на пэрспэктыву (у адрозьненьне ад прыкладной навукі).

Многім беларускім навукоўцам прыходзіцца шукаць альтэрнатыву за мяжой.

24 сакавіка, Менск. Міліцыя затрымала сяброў *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі – БНФ* *спадароў Эдварда Зайкоўскага* і *Віктара Кавешнікава* за тое, што яны ішлі на праспэкт Францішка Скарыны пад нацыянальным *Бел-Чырвона-Белым сьцягам*. Антыбеларускі рэжым працягвае сваё мізэрнае існаваньне.

24 сакавіка, Менск. У Купалаўскім скверы сабраліся сьвяточна апранутыя менчкі з кветкамі, бел-чырвона-белымі стужкамі і сьцяжкамі. Пасьля ўскладаньня кветак песьняру і сьпяваньня гімну, людзі накіраваліся ў бок плошчы Якуба Коласа, але выхад са скверыку ім перагарадзілі амапаўцы. Міліцыянты пачалі хапаць усіх, хто трапляўся пад руку, у тым ліку – выпадковых сьведкаў і журналістаў. Усяго было арыштавана больш за 60 чалавек. Усіх затрыманых даставілі ў РУУС Савецкага і Цэнтральнага раёнаў. Сярод затрыманых: *Рыгор Кійко, Наталля Кійко, Эдвард Зайкоўскі, Віктар Кавешнікаў, Дзьмітры Карпенка, Эля Некрашэвіч, Валяніціна Ваюшына, Аксана Ахрэмчык, Лявон Ачапоўскі, Аляксей Смольскі, Уладзіслаў Ігнатювіч, Сяргей Гвоздзеў, Міхась Гвоздзеў, Ірына Шэрыань, Аркадзь Пярцоўскі, Мікола Лавіцкі, Андрэй Таўстко, Тацьцяна Яловія, Пётра Кшык, Арыём Яроменка, Ганна Сіўчык, Аляксандар Швэяленка, Сяргей Трыфанаў, Лявон Садоўскі, Зьміцер Дашкевіч, Кір'ыла Папкоў, Андрэй Таўстыка, Сяргей Бязьдзенежны, Валеры Герасімаў, Уладзіслаў Саўка (13 гадоў), Зьміцер Саўка, Зьміцер Бандарэнка, Ганна Ягорава, Цімафей Дранчук, Андрэй Ягораў, Юрась Зяньковіч, Андрэй Ляховіч, Вячаслаў Сіўчык, Павел Севарынец, Валеры Шчукін, Яўгенія Пікуль, Юрась Пальчэўскі, Анатоль Прасаловіч, Дзяніс Носаў, Сяргук Лысакоў, Пётра Русаў, Новік.*

(Рэдакцыя „Б.В.”; Прэс-служба *Кансэрватыўна-Хрысціянскай Партыі – БНФ*. Валеры БУЙВАЛ)

Фота Ю. Беленькага

Курапаты. Крыжовая аля.

ЗНОЎ ЗЫНІШЧАНЫ КРЫЖЫ Ў КУРАПАТАХ

У калядную ноч на 25 сьнежня 2002 г. адбыўся чарговы акт вандалізму ў Курапатах. Як бачна па шматлікіх сьлядах на сьнезе, на тэрыторыю *Народнага Мэмарыялу* заехала машына, зь якой выгрузіліся некалькі асобаў з сабакамі. Варвары зьнішчылі і пашкодзілі больш за 20 крыжоў на *Крыжовай алей* і непасрэдна на магілах пакутнікаў. Былі паламаня таксама крыжы на *Кальварыйскім пагорку* мэмарыяла, усталяваныя ў кастрычніку 2001 г. беларусамі Віленшчыны. Шэраг крыжоў паламаня, вырваныя з зямлі, кінутыя далёка ад месца, дзе яны былі ўсталяваныя людзьмі.

Сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ прышлі ў Курапаты. Яны сабралі часткі паламаных крыжоў, паставілі некалькі крыжоў, што былі паваленыя на зямлю. У бліжэйшы час яны будуць рэстаўраваць пашкоджаныя помнікі.

Дзікае варварскае разбурэньне адбываецца на тэрыторыі нацыянальнай сьвятыні ўжо ў каторы раз. Але даўно ўжо злачынства не было такім маштабным. Безумоўна, галоўную віну за вандалізм нясе антыбеларускі рэжым, які пабудаваў сваю дарогу на касьцях ахвяраў расейскага тэрору, і ўсімі сродкамі імкнецца зьнішчыць Народны Мэмарыял.

28 сьнежня сакратар Управы Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ спадар *Алесь Чахольскі* зьвярнуўся ў РУУС Менскага раёну з заявай на ўзбуджэньне крымінальнай справы па факце акту вандалізма на тэрыторыі Народнага Мэмарыялу ў Курапатах. На тэрыторыю Мэмарыялу выязджала апаратыўна-сьледчая група, якая склала пратакол агляду месца злачынства.

В. БУЙВАЛ

МІЛІЦЭЙСКІ ПЕРАСЬЛЕД У ВОРШЫ

11 студзеня сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ правялі санкцыянаваны пікет у Воршы. Пікет прайшоў пад лёзунгамі „*Лукашызм зьнішчае Беларусь*”, „*Расея, рукі прэч ад Беларусі!*”, „*Ніякіх выбараў без магчымасьці выбіраць!*” Акцыя выклікала прыхільную

рэакцыю і зразумённе шматлікіх жыхароў горада. Аднак 13 студзеня міліцыя запатрабавала арганізатараў *Юры Канышкі*, *Уладзімера Карабанавы* і *Яўгенію Казлову* ў Аршанскі ГУУС, дзе ім заявілі, што супраць іх будзе ўзбуджана крымінальная справа па арт 167, ч.1 „за абразу гонару прэзыдэнта”. Галоўным аргументам міліцэйскіх чыноў быў плякат з характарыстыкай дзейнасьці лукашыскага рэжыму ў Беларусі.

Факт міліцэйскага перасьледу беларускіх патрыётаў у Воршы дэманструе антынародную і антыдэмакратычную сутнасьць прарасейскага рэжыму.

(Прэс-служба БНФ. В. БУЙВАЛ)

ДЫКТАТУРА І САТРАП

Агульнымі рысамі дыктатараў зьяўляюцца: першаснасьць асабістай улады, імкненьне да абсалютызаваньня асабістай улады і гатоўнасьць ахвяраваць чужымі жыцьцямі дзеля яе ўтрыманьня. Сталін уяўляў сабой тып паранойнага дыктатара з псіхалёгіяй падазронасьці і недаверу. Адсюль — частыя зьмены кадраў і пэрыядычныя чысткі.

Мэтадам заспакаеньня падазронасьці і спосабам прадухіленьня пагрозы быў страх, насаджэньне страху ў асяроддзі ўлады перад сваёй асобай.

На гэтым пэўнае падабенства паміж Сталіным і Лукашэнкам заканчваецца.

І па маштабу асабовасьці, і па прыродзе ўлады — гэта розныя тыпажы. Дыктатура Сталіна грунтавалася на партыйнай ідэалёгіі і аднапартыйнай таталітарнай сістэме. Абсалютызуючы сваю ўладу, Сталін ствараў таталітарную тэрарыстычную ваенную дзяржаву і быў зацікаўлены ў яе існаваньні. Ён сфармаваў сістэму, якая стварала яму *культ асобы*, культ „бязгрэшнага” правадыра.

Было створанае ўражаньне, што ва ўсіх недахопах вінаватыя шкоднікі, але не Сталін, які нібыта наводзіў парадок. Адсюль рэпрэсіі і шалёны тэрор, дзясяткі мільёнаў забітых людзей.

Лукашэнка — гэта ёсьць дыктатар-марыянтка, кіруемы спэцслужбамі і ўладамі чужой дзяржавы. Марыянткавы рэжым Лукашэнкі ня мае ідэалёгіі, не абаяецца на партыйны таталітарызм і не стварае таталітарнай дзяржавы. А гэта значыць, што ў яго няма рэальнай *самастойнай* сілы, што ён уяўны, штучны і залежны.

Канцэнтрацыя ўлады не стварае Лукашэнку культу асобы, а

ўмацаваньне ягонаў улады паклікана не на разьвіцьцё, а на развал беларускай дзяржавы, яе нацыянальнай культуры і эканомікі, на падрыхтоўку здачы яе ў Расею.

Рэжым Лукашэнкі мае ўсе прыкметы чужога акупацыйнага рэжыму.

Дыктатура асабістай улады Лукашэнкі пазбаўлена стратэгічнага абсалютнага зьместу, бо сэнс ягонаў палітыкі — ўваходжаньне Беларусі ў сістэму іншай дзяржавы. У такім становішчы ня будзе існаваць дыктатура Лукашэнкі. Тут алягізм, абсурд.

Параўнаньне Лукашэнкі са Сталінам — недарэчнае. Лукашэнка ня ёсьць клясычным дыктатарам, гэта тыповы сатрап, стаўленік, службовая асоба чужой стратэгіі і залежнай палітыкі.

* * *

Сталінская вынішчальная акупацыйная палітыка і генацыд 1920-1940-х гадоў на Беларусі падарвалі беларускія сілы. Сталіністы-энкавэдзісты забілі лепшых людзей нашай краіны, зьнішчылі беларускае сялянства, выкрэсьлілі з жыцьця цэлае пакаленьне беларусаў, разбурылі набыткі беларускай культуры, перарвалі эстафету гістарычнага нацыянальнага разьвіцьця.

Падабенства цяперашняга антыбеларускага рэжыму са сталінскім зыходзіць якраз з гэтай акалічнасьці і заключасца, перш за ўсё, у перасьледзе ўсяго беларускага, у перасьледзе беларускай мовы, у шалёнай і гвалтоўнай русіфікацыі, у бюспраўі людзей перад дзеяньнямі ўлады, у насаджэньні страху ў грамадстве, ў адлучэньні беларусаў ад зямлі.

Гэта галоўнае. Гэта асноўныя праявы акупацыйнай прарасейскай дыктатуры.

Варшава, 2003 г.

Зянон ПАЗЬНЯК

ПУСЬЦІ СЬВІНЬНЮ ЗА СТОЛ

Спадар **Віктар Альхімовіч**, дацэнт сталічнага медычнага ўнівэрсітэту, атрымаў лекцыю расейскага інтэрнацыяналізму. Ён прызнаўся: „Мне скара 60 гадоў. Я ніколі не цікавіўся нацыянальным пытаньнем, пакуль у маёй хаце не зьявіўся зяць-расеец. Учора сядзім за сталом, вячэраем. Зяць раптам кажа: „А нет такого белорусского языка. Это выдумки националистов, а все белорусы — это неполноценные русские“.

Вось так, у маім доме, за маім сталом, ядучы беларускі хлеб...

Што ж будзе, калі з Расеі абрынецца на нашу Беларусь 300 тысячаў іхніх вайскоўцаў з сям'ямі (разам — мільён), як абяцаюць нам Лукашэнка з Пуціным?

Ангеліна МАСІЮТА

ТЫПОВЫ ПЕРАСЬЛЕД БЕЛАРУСАЎ ЗА ПАЛІТЫЧНУЮ ДЗЕЙНАСЬЦЬ

Адміністрацыя Барысаўскага заводу вырашыла пазбавіцца ад палітычна актыўнага супрацоўніка **Сяргея Пескіна**. „Першая сур'ёзная размова са мной адбылася пасья 19 красавіка, — кажа спадар Пескін, — калі мяне затрымалі на маршы пратэста. Мяне выклікаў начальнік аддзела кадрў і начальнік цэха. Сказалі, што дырэктар жадае мяне звольніць і ўжо атрымаў згоду ад прафсаюзнага камітэту. Летам майму сыну не далі пуцёўку ў аздараўляльны лягер, таму што я зьяўляюся сябрам Свабоднага прафсаюза Беларускага. Я адзіны з заводу не атрымаў гэтую пуцёўку. Астатнім давалі нават па 2, па 4 разы. Сказалі, што я не зьяўляюся сябрам прафсаюза афіцыйна, таму пуцёўку сыну не дадуць.

Пасья пікету ля Расейскай амбасады 19 жніўня мяне выклікаў дырэктар, папярэдзіў: калі я ня скончу сваю апазыцыйную дзейнасьць, мне прыдзецца шукаць іншае месца працы.

Апошні раз мяне затрымалі за пікет. Пасья гэтага зьявіўся загад, што мяне трэба скараціць да 20 лістапада ў сувязі са зьмяншэньнем штатаў.”

Раней з заводу звольнілі **Людзьмілу Шчарбакову** і **Алесью Ясюк** („Народная Грамада“). Сябра С. Пескіна **Ігара Закрэўскага** таксама затрымлівалі некалькі разоў за апошні год. Ён працуе на Барысаўскім заводзе „Гідраўзмацняльнік“. Па ініцыятыве адміністрацыі на заводзе пачаўся збор подпісаў пад заявай з патрабаваньнем звольніць Ігара (ці перавесці на іншае месца працы) за „недапушчальныя паводзіны ў вольны ад работы час“.

(Паводле радыё. Л. Лунёва)

ЗЯМЛЯ

Сялянаў, прыхільнікаў Адраджэньня і Вызвольнага Руху, найбольшь непакоіць найгалюўнейшае пытаньне нацыянальнага існаваньня — пытаньне зямлі. Бяда ня толькі ў той вынішчальнай прамаскоўска-акупацыйнай палітыцы, якую праводзіць антыбеларускі рэжым, але і ў тым, што за гады савецкай навалы чужыньцы зьнішчылі традыцыйнае беларускае сялянства, разбурылі гаспадаркі і адвучылі людзей ад зямлі. Гэта найгорш. Бо на зямлі зможа добра працаваць той, хто яе любіць.

Нягледзячы на неспрыяльны цяперашні стан, і зараз трэба змагацца за зямлю і цяпер можна на ёй гаспадарыць, хоць гэта вымагае ад чалавека шмат волі, характару і працы. Ніжэй мы зьмяшчам практычныя меркаваньні **Уладзімера Хаклуна**. Сэнс ягоных разваг — што ня ўсё страчана, працаздольны беларус, нягледзячы ні на што, мусяць загаспадарваць сваю зямлю. Магчымасьці трэба скарыстаць усе, якія ёсьць. Была б ахвота, розум, здароўе і воля.

Плян-схема

нацыянальнага валоданьня зямлёй на Беларусі

Час прысьпявае. Галоўная задача нашай Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ і Фронту на бліжэйшы час — падняцьцё нацыянальнай самасьведомасьці грамадзянаў Беларусі. Адзін з напрамкаў у гэтай дзейнасьці — прыклад жыццяздольнасьці і эфэктыўнага разьвіцьця **нацыянальнага гаспадараньня** (прадпрыемальніцтва) ў Беларусі.

Адзін зь відаў прадпрыемальніцтва — сялянская гаспадарка. (Як кажуць цяпер на амэрыканскі лад, — фермерства.)

Зямля — аснова ўсяго жывога на Зямлі, самае дарагое, што ёсьць у чалавека — Бацькаўшчына і Радзіма, адна з галоўных нацыянальных каштоўнасьцяў народа.

Ажыццяўляючы плян нацыянальнага валоданьня-карыстаньня зямлёй, мы паварочваем людзей, грамадства да сваіх каранёў, да сваёй гісторыі, культуры, традыцыяў. Ствараем беларускамоўны асяродак у глыбінцы.

Зямля — база для дзейнасьці Партыі пры вырашэньні праграмных задач.

Таму валоданьне зямлёй (тэрыторыяй) — жыццёвая неабходнасьць.

Акрамя таго, зямля — гэта сродак, які ніколі не губляе сваёй матэрыяльнай каштоўнасьці, а наадварот, пры разумным карыстаньні ёй, павялічвае свой сабекошт.

Я лічу, што яшчэ цяперака ў Беларусі ёсьць юрыдычныя і фактычныя ўмовы дзеля карыстаньня і валоданьня зямлёй.

Трэба маральна і матэрыяльна падтрымліваць грамадзянаў, якія вядуць сялянскую гаспадарку. Гэтыя людзі павінны адпавядаць двум умовам:

— **першае**: яны павінны падтрымліваць нацыянальную ідэю і ідэалёгію Адраджэньня Беларусі, што будзе пэўным гарантам укладаньня матэрыяльных сродкаў. У сучасных абставінах на Беларусі прыхільнасьць да беларускага, а тым больш дзеяньні ў гэтым накірунку мяжуюць зь небясьпекай для сябе асабіста і сваёй сям'і;

— **другое**: чалавек павінен любіць зямлю, мець жаданьне працаваць на ёй, верыць у магчымасьць арганізацыі і галоўнае — эфэктыўнага разьвіцьця сялянскай гаспадаркі ў цяперашніх цяжкіх эканамічных, палітычных, сацыяльных і маральных умовах на Беларусі. Грамадзянін атрымлівае магчымасьць скарыстацца зямлёй пры ўмове, што будзе яе

апрацоўваць, і паказчыкі вытворчасці сельгаспрадукцыі павінны быць ня меншыя за сярэдне-статыстычныя па раёне. Калі ж на працягу 2-х гадоў зямельны надзел не апрацоўваецца, то права на яго страчваецца.

Акрамя ўсяго, грамадзяне, якія будуць займацца вядзеннем сялянскай гаспадаркі, не павінны *непасрэдна* ісці на канфлікт з уладай, актыўна ўдзельнічаць у палітычнай барацьбе.

Кожны грамадзянін Беларусі, які пастаянна пражывае на пэўнай тэрыторыі, мае права ўзяць у пажыццёвае спадчыннае валоданне да 100 га зямлі для вядзення сялянскай гаспадаркі. Акрамя таго, ёсць магчымасць пашырэння зямельнага надзелу за кошт арэнды зямлі.

Адзін гактар зямлі грамадзянін Беларусі мае права мець у прыватнай уласнасці.

Заканадаўствам дазваляецца арандаваць і мець ва ўласнасць іншую маёмасць, а таксама зваротныя сродкі, неабходныя для вядзення сялянскай гаспадаркі.

Першыя тры гады з моманту ўтварэння гаспадаркі яна не абкладаецца ніякімі падаткамі. Надалей — адзіны 5% сельгаспадатак. Дзяржавай даецца пэўная самастойнасць пры вырашэнні пытанняў арганізацыі і вядзення сельскай гаспадаркі.

Зямля ў Беларусі выведзена з эканамічнага абароту, не зьяўляецца сродкам куплі-продажу і іншых грамадзянскіх дамоваў, таму ня мае кошту; і пры яе атрыманні ня трэба нічога плаціць.

У іншых эканамічных абставінах кожны гактар будзе мець пэўны кошт, згодна з кадастравай адзнакай.

У краіне адсутнічае жорсткая канкурэнцыя сельгасвытворцаў (бо дзяржава падтрымлівае эканамічна стратныя калгасы і саўгасы). Тое, што адсутнічае канкурэнцыя, — станючы момант пры пачатку бізнэсу.

Да ўсяго гэтага трэба дадаць тое, што ў сельскай мясцовасці ёсць вялікая колькасць пабудов, якія можна выкарыстоўваць (купіць, арандаваць за невялікі кошт) для вядзення гаспадаркі. Гэта таксама тычыцца сельгастэхнікі і прыстасаванняў да яе.

Нізкія заробкі ў калгасах і саўгасах дазваляюць разлічваць на досыць танную працоўную сілу. Галоўным адмоўным чыньнікам у справе арганізацыі сялянскай гаспадаркі (улічваючы псіхалёгію „нашага” грамадзяніна) зьяўляецца адмоўнае стаўленне людзей да працы на зямлі і яе вынікаў.

Пабудова сялянскай гаспадаркі можа ажыццяўляцца на базе прыватных гаспадарак бацькоў, дзядоў і іншых сваякоў, якія жывуць у сельскай мясцовасці і ўжо маюць нейкі мінімум неабходнага для арганізацыі фермерскіх справаў (хата, сельскагаспадарчыя пабудовы, сельскагаспадарчы інвентар, насенне, быдла, коні, арганічныя ўгнаенні, сад) альбо, як у маім выпадку, на падставе маёмасці, атрыманай у спадчыну.

Пры арганізацыі сялянскай гаспадаркі трэба ўлічваць тое, што ў краіне адсутнічае парызэт кошту на сельгаспрадукцыю, з аднаго боку, і на тэхніку, паліва, тукі і інш. — з другога; няма добра развітай матэрыяльна-тэхнічнай базы забеспячэння і абслугоўвання сельскіх гаспадарак, адладжанай сістэмы збыту гатовай прадукцыі. Эканамічна не эфектыўна выкарыстоўваць тэхніку на невялікіх зямельных надзелах пры досыць нізкай ўраджайнасці.

Улічваючы ўсё гэта, можна пачынаць ствараць сельскую гаспадарку пры 20-ці гактарах ворыва, апрацоўваючы яе коннай сілай (пара коней) і маючы ўсю неабходную малую (конную) механізацыю. Такая гаспадарка засноўваецца на асабістай працы гаспадара і членаў ягонай сям’і, пры дапамозе сваякоў і мінімальным выкарыстанні наёмнай працоўнай сілы.

Гаспадарка першапачаткова разьвівае розныя галіны сельгасвытворчасці: расьлінаводства (у аснове — кармы для жывёлы), малочную жывёлагадоўлю, птушкагадоўлю (вытворчасць яек), вырошчванне садавіны, бортніцтва, вырошчванне лёну і зеляніны ў зімовы пэрыяд.

Перапрацоўка прадукцыі ажыццяўляецца ў гаспадарцы, а продаж (у асноўным) — праз кірмаш.

Сельгаспрадукцыя, атрыманая пры такой арганізацыі і вядзенні сялянскай гаспадаркі, будзе мець нізкі сабекошт.

Гаспадаранне на зямлі павінна спалучаць гістарычны вопыт дзядоў па апрацоўцы глебы і вядзенні гаспадаркі і навуковы падыход пры выкарыстанні толькі арганічных угнаенняў.

Пры такіх падыходах да разьвіцця фермерскай гаспадаркі яна будзе канкурэнтназдольная, адносна іншых сельгасвытворцаў па асноўных паказчыках:

- сабекошт прадукцыі;
- рэнтабельнасць вытворчасці;
- ураджайнасць;
- якасць прадукцыі;
- кадастравая адзнака глебы;
- экалагічныя паказчыкі.

Да ўсяго трэба дадаць, што такая гаспадарка не патрабуе вялікіх матэрыяльна-фінансавых укладанняў.

Гэта асноўныя моманты пачатку стварэння нацыянальнай сістэмы гаспадарання на зямлі.

Пры гэтым я зыходзіў з асабістых поглядаў на разьвіццё сваёй уласнай сялянскай гаспадаркі.

Галоўным у дадзеным становішчы на Беларусі павінна быць разуменне таго, што мы павінны рэальна валодаць зямлёй (тэрыторыяй) і для гэтага ёсць усе неабходныя ўмовы.

Ліпень 2002 г.

Уладзімер ХАХЛУН

ЗАКЛАДНІКІ СЬМЕРЦІ

Ля Баранавічаў пачала „баявое дзяжурства” расейскай радыёлякацыйная станцыя. Яна заклікана замяніць для Масквы аналягічную станцыю, якая раней была зьліквідаваная ў Латвіі ў Скрундзе.

Сёння радыёлякацыйная станцыя ля Ганцавічаў (афіцыйна называецца „Вузел папярэджвання пра ракетны напад „Баранавічы”) заступіла на вопытна-баявое дзяжурства ў складзе касмічных войскаў Расіі.

Станцыю пад Баранавічамі пачалі будаваць у саветскія часы, потым закансэрвавалі. Пасля ліквідацыі СССР станцыя была беларускай маёмасцю. А пасля дэмантажу аналягічнай станцыі ў латвійскай Скрундзе, Масква дамовілася з урадам **Кебіча** аднавіць яе будаўніцтва. Урад Кебіча аддаў недабудаваны аб’ект ва ўласнасць Расіі.

Баранавіцкі аб’ект лічыцца цяпер (незаконна) расейскай маёмасцю, сочыць за балістычнымі ракетамі.

12 сьнежня 2002 г. станцыя пачала афіцыйна працаваць на поўную моц.

Выпраменьванне яе надзвычай шкоднае для ўсяго жывога ў ваколіцы на дзясяткі (і нават сотні) кілёмэтраў. Экалагічная шкода — катастрафічная. Такія станцыі звычайна будуць у бязьлюдных мясцінах (у гарах ды пустынях).

Беларусы, што жывуць вакол станцыі, — гарантванія сьмертнікі і хворыя людзі. Усё гэта вядома было і ўраду Кебіча, і цяперашнім сапрапам Масквы на Беларусі.

ЮС.

ПЛАН ЗЬНІШЧЭННЯ БЕЛАРУСКІХ БІБЛІЯТЭК

Ідэя перавесці бібліятэкі на камэрцыйныя дачыненні належыць чыноўнікам лукашэнкаўскага Міністэрства культуры. Тут спасылка на адсутнасць бюджэтнага фінансавання, а, маўляў, на зароблены ад чытаньня кніг грошы кожная бібліятэка быццам бы можа аднавіць свае сьціплыя і ў бальшыні — маральна састарэлыя фонды.

У гарадах, дзе колькасць абанэнтаў большая і гвалтоўны пераход на неўласціваю дагэтуль форму дачыненняў можа выклікаць супраціў,

камэрцыялізацыя бібліятэкаў ідзе не такімі шпаркімі тэмпамі. Загадчыца бібліятэкі аршанскай вучэльні чыгуначнікаў *Ларыса Кліноўская* кажа: „У гарадзкой бібліятэцы ёсць платны адзел. Там літаратура, якую любіць народ (у яркіх вокладках, пераважна, дэтэктывы). Бібліятэкі зараз прымушаюць займацца камэрцыяй. Галіновыя афіцыйныя часопісы пішуць, што бібліятэкі „павінны вучыцца зарабляць грошы самастойна“.

Ніхто з адмыслоўцаў ня можа ўзгадаць прэцэдэнт, каб дзесьці ў цяперашнім сьвеце публічныя бібліятэкі бралі грошы з чытачоў. У крайнім выпадку, можа брацца задатак, калі справа тычыцца дарагіх фаліянтаў ці старадаўніх выданняў. Але адсутнасць нават мінімальнага фінансавання, неабходнага для жыццядзейнасці грамадзкіх бібліятэк у Беларусі, вымушае мясцовыя ўлады згаджацца на разбуральныя „экспэрэмэнты“.

(З радзё. *І. Карней*)

БЕЛАРУСЫ ПАД АКУПАЦЫЯЙ:

Страты на ўсё жыццё

(Са словаў *Георгія Парфіравіча Туміловіча* запісала *Вольга Кацяноўна*. 2002 г., Менск)

Наша сям'я Туміловічаў да вайны жыла ў вёсцы *Магільна Ўзьдзенскага раёну*. Маці *Марыя* і бацька *Парфірый* мелі дзевяць дзяцей. Напачатку вайны старэйшаму брату *Івану* было 18 гадоў.

Праз нашу вёску ўцякалі ад немцаў два савецкія афіцэры-дэзэрціры. Наша хата была апошняй на іхным шляху ў лес, і яны пакідалі свае наганы нам у жыта. Бацька пабачыў гэтыя наганы і схавалі іх. Пра гэтыя наганы ведаў і брат *Іван*.

Аднойчы ў верасні прыйшлі да нас уначы чатырох партызанаў. Былі яны з атрада імя *Катоўскага* (камандзір *Яроменка*); атрад уваходзіў у бригаду імя *Варашылава*, на чале якой стаяў генерал-маёр *Капуста*.

Увайшоўшы ў хату, яны паднялі *Івана* з ложка і загадалі ісьці з імі. Яны не пыталіся ягонай згоды, але і непадпарадкоўвацца ім *Іван* ня мог. З сабой ён захапіў адзін з тых наганаў, што кінуты ў жыта чырвоныя афіцэры.

Як жылося *Івану* ў партызанах нам не было вядома. У снежні 1942 г. немцы падрыхтавалі аблогу партызанаў. Каб затрымаць немцаў на шляху да лесу, камандзіры накіравалі групу з 21 чалавека ў засаду. Засаду зрабілі на могілках ля вёскі *Лавы*. Але могілкі з усіх бакоў былі адкрытыя, кругом поле, лес ад іх быў далёка. І людзі гэтыя былі, фактычна, пасланыя на сьмерць, толькі для таго, каб нейкі час затрымаць немцаў.

Быў загад: жывым не здавацца.

Калі партызаны, што былі ў засадзе, убачылі колькасць і моц нямецкіх сілаў, трох з іх ня вытрымалі і пабеглі. Прышоўшы ў атрад, яны казалі, што прыбеглі па дапамогу. Але падмогу ніхто насылаць не зьбіраўся.

18 партызанаў прынялі бой. Хутка немцы іх акружылі. Усе яны загінулі, хто ад кулі, хто застрэліўся сам. Сярод 18-ці быў мой брат *Іван*. Ён застрэліўся з таго нагана, што ўзяў з дому, калі яго забралі ў партызаны.

Праз пару дзён вестка пра *Лаўскі бой* дайшла да нашай вёскі, і бацькі, чые дзеці былі ў партызанах, прыехалі на месца бою. Бацька наш знайшоў на могілках мёртвым нашага *Івана*.

Яшчэ двое вясцоўцаў таксама знайшлі там сваіх сыноў. Бацькі забралі іх, прывезлі ў вёску і пахавалі на досьвітку на вясковых могілках.

А ўдзень прыехалі ў вёску паліцаі зь немцамі, знайшлі маладога хлопца, які паказаў ім усе хаты партызанскіх сем'яў. Наша сям'я хавалася па суседзях, але на той момант мама зь дваймі малодшымі дзецьмі пайшла ў сваю хату, каб пакарміць жывёлу. Я прыбег ў папярэдзіў яе, што ў вёсцы немцы, але яна, змучаная і прыгнечаная сьмерцю і пахаваньнем *Івана*, адказала, што ёй усяроўна, што яна нікуды ня пойдзе. У яе не было сілы бегчы і хавацца. Я пабег да суседзяў.

У гэты час зайшоў у хату мой брат *Рыгор*, трохі старэйшы за мяне. І не паспеў ён выйсьці, як зайшлі два паліцаі і немец. Адзін з паліцаяў спытаў маці: „Ну, што, пахавала сына? — і дадаў, — А зараз зьбірайся сама, бяры дзяцей і паедзеш з намі“.

Маці пайшла ў пакойчык сабраць рэчы для дзяцей, паліцай і немец пайшлі за ёй услед, а другі паліцай, што быў ля парога, пашкадаваў *Рыгора* і параіў яму апрануцца і ўцякаць прэч.

Рыгору ўдалося схавацца і пазьбегнуць сьмерці. А маці з дваймі маленькімі дзеткамі (*Надзея* і *Лёня*) павезлі на конях у *Узьдзенскі гарнізон*. З васьмі хат забралі ўсіх, хто быў: дарослых, дзяцей, старых.

Гэта было 6-га сьнежня 1942 года. Ніхто зь іх не вярнуўся. Недзе 12-га сьнежня іх усіх расстралялі. Дзе пахаваныя мае родныя і аднавяскоўцы дакладна невядома.

Пасьля гэтых падзеяў бацька і мы, шасьцёра дзяцей, вымушаны былі жыць у зямлянцы за 5 кілёметраў ад вёскі, зрэдку наведваючыся ў сваю хату. Баяліся, каб і нас усіх не забілі. Нацяпеліся шмат, асабліва зімой было цяжка.

Адны акупанты (расейскія чырвоныя камандзіры — бальшавікі) прымусова забіралі нашу моладзь у партызаны, а другія, нямецкія, расстрэльвалі сем'і гэтых партызанаў. Той, хто арганізоўваў гэту партызаншчыну, разумеў, што будзе гінуць нічым непавінны люд. Але пра наш беларускі народ *Масква* ніколі ня думала добра, як ня думае і цяпер. Толькі імперскія інтарэсы кіруюць *Масквой*.

Бацька наш выгадаваў нас. *Рыгор* да гэтага часу жыве ў *Магільна*. Дзьве мае сястры жывуць у *Менску*, я таксама побач зь імі. Другія дзьве сястры ўжо памерлі ад хвароб, хоць і не былі яшчэ старыя. Ніхто з маіх сясьцёр не атрымалі спецыяльнай адукацыі: трэба было працаваць, было не да вучобы. Дапамагалі бацьку гадаваць адзін аднаго. Я закончыў ФЗО, сярэдняю школу працоўнай моладзі, працую наладчыкам.

Думкі пра акупантаў не пакідаюць мяне, а калі ўсё гэта ўспамінаю — маму, братоў, сясьцёр — то цяжка стрымаць сьлёзы. Шкода, і агортвае мяне жаль.

„І ніхто не вярнуўся“

(*Сафія Табола* пра лёс роду. *Заазерцы, Шаркаўічынскі раён*)

Я нічога ня ведала пра перажытае маімі роднымі недзе гадоў да 12-ці. Першы пра „кулакоў“ расказаў мне дзядуля „на кудзелі“. Ён жыў на лясным хутары *Струбкі* (зараз *Нова-Пагоскі сельсавет Мёрскага раёна*). Мае тата і мама памерлі маладымі, я памятаю іх ужо хворымі; вось і гадалася я ў дзядулі на тым лясным хутары.

Мы жылі нека адасоблена, але калі я зрэдку хадзіла ў краму ў вёску, то аднойчы пачула ад дзяцей: „кулацкае адроддзе“. Запыталася ў дзядулі: „Чаму мяне так назвалі?“

Якія „кулакі“ блягія я добра „ведала“. У школе вучылі: не працуюць, зь бедных людзей кроў п'юць. І пра „мужнага“ *Паўліка Марозава*, які „гераічна“ загінуў уласнага бацьку, — таксама ведала. Яго „ганаровае“ імя насіла наша піянерская дружина. Вось тады і расказаў мне дзядуля, што перажыў ён і яго сям'я. Пасьля я ня раз прасіла яго расказаць мне пра тыя далёкія і незразумельныя мне тады гады.

„Першыя саветы“ (так называў іх дзядуля) ў 20-х гадах „вялікай шкоды не нарабілі, хутка прыйшлі і хутка пайшлі. А вось другія, якія ў 1939 годзе на галоўку беларусаў навязаліся, то да гэтага часу людцы ад іх пазбавіцца ня могуць. Шмат гора яны людзям прынеслі.“

Адной з ахвяраў стала сям'я дзядулі. Жылі яны за польскім часам моцна, мелі 70 га зямлі (25 — ворыва, астатняе — лес і лугі). Дзядуля меў і вялікі пладовы сад, які займаў каля 2-х га, 40 калодаў пчол, вялікую гаспадарку: трое коней, 6 кароў, а „дробязь“ ён не лічыў (свыньні, авечкі, куры).

І дзядуля, і бабуля былі адукаванымі для свайго часу людзьмі, скончылі гімназію, а дзядуля — і сельскагаспадарчую школу. Да канца сваіх дзён зьберагаў дзядуля плян свайго зямельнага ўчастка, які быў складзены спецыяльна запрошаным аграномам, каб эфектыўна весці гаспадарку. У сям'і было 12 чалавек. Бабуля з дзядулям, дзевяць дзяцей і маці бабулі (прабабуля) *Панова Марфа Карпаўна*. Яна і загінула першай, калі пачалася гэта „кампанія“. Ня вытрывала сэрца. Памерла ад інфаркту, як я зараз разумею.

Пра раскулачваньне яны даведаліся ад свайго дзядзькі, *Янкі Сапарунскага*, які кінуў усё нажытае і ўцёк у Польшчу. Дзядзька

прапанаваў дзядулі ехашь разам зь ім, але куды з такой сям'ёй? І дзядуля застаўся. Тэрмінова падзяліў зямлю і маёмасьць паміж паўналетнімі дзецьмі (на той час паўналецця дасягнулі чацьвёра ягоных дзяцей), думаў, што гэта дапаможа ўратавацца. Але яго раскулачылі першым у акрузе. Прыехалі днём у канцы жніўня 1946 года, спачатку пагрузілі на падводы скарб. Бабуля, калі выносілі апошні мяшок жыта, кінулася на яго і лягла, сьледам дзеці (пяцёра, ад 15-ці да 7-мі гадоў). І гэты мяшок ім пакінулі. А потым зьвязалі дзядулю і, прывязаўшы да падводы, павялі (дакладней, пагналі, як жывёлу) у Мёры. Бабуля зь дзецьмі засталася.

Я спыталася ў дзядулі, чаму ўсю сям'ю ня вывезлі. На гэта дзядуля адказаў: „Грошы любяць усе.” Думаю, ён заплаціў нейкаму камісару, і яго забралі аднаго. Зьвезьлі ў Сібір. Зараз ужо ня памятаю, куды. Ведаю толькі, што там ён працаваў на лесанарыхтоўках. Быў ён там тры гады. Потым здабыў (таксама купіў) нейкую даведку, якая дазваляла яму вярнуцца дамоў.

Вярнуўся да „разбуранага гнязда”. Бабуля зь дзевяцёра дзяцей семярых выправіла ў „людзі”. Хто завербаваўся, дочки пайшлі працаваць служанкамі, і мая мама таксама. Ёй было 17 гадоў. Але гэта ўратавала сям'ю ад фізічнага вынішчэньня.

Дзядуля, два ягоныя сыны (*Васіль і Нікіфар*) і зяць (*Савасьцей Дзнісаў*) ваявалі на баку саветаў, Васіль быў у палоне ў Бухенвальдзе. Усе яны мелі ўзнагароды, а дзядуля — і Георгіеўскі расейскі крыж за Першую Сусьветную вайну, але іх раскулачылі.

Калі я спытала ў дзядулі: „Навошта ж вы абаранялі такую ўладу?” — дзядуля адказаў: „Мы абаранялі Радзіму.”

Гэтак вось разбурылі спакон веку сялянскую беларускую сям'ю. Усе дзеці, акрамя мамы, жылі ў гарадах. Толькі праз гады я зразумела, як сумавалі яны без сялянскай працы! Бывала, прыедзе каторы дзядзёка ў адпачынак і бярэцца гараць агарод. З раніцы да вечара. Стомленыя, як яны зь любасьцю глядзелі на зямлю! На жаль, адарваныя ад яе, практычна, усе пілі гарэлку і памерлі заўчасна.

Да дзядулі часта заходзіўся жабрак. Звалі яго ўсе *Юстын*. Усе думалі, што ён хворы на галаву. Але аднойчы я падслухала іхнюю размову. Дзядулю і гэтага чалавека ў адным эшалоне расейцы везлі ў Сібір, але той зьбег па дарозе. Быў ён ня з нашай мясцовасьці, ніхто пра яго нічога ня ведаў. Калі да дзядулі хто прыходзіў, гэты чалавек прыкідваўся дурнаватым. Браў газету дагары нагамі і такія вершы выдаваў. Усе „вершы” былі сьмешныя „прысьвечаныя” маскалям-бальшавікам. Але былі яны з непрыстойнымі словамі.

Зь іхных размоваў я зразумела (дзядуля ня ведаў, што я на печы ў хаце), што жонку і дачку Юстына бальшавікі застрэлілі. Па дарозе ў Сібір жонка прыглынула нейкаму бальшавікаму начальніку. Яе забралі, і яна з дачушкай ўжо не вярнулася ў вагон-цялянік. На некаторых станцыях, як іх везьлі, цягнік стаяў суткамі, людзей не кармілі, не давалі піць.

А вось сям'я майго таты жыла ў Магілёўскай вобласьці, Шклоўскі раён, вёска Новая Чамаданы, АС Гарадзец. Дзядулю (па тату) абралі старшынёй калгаса. 1939 год стаў для іх фатальным. Спачатку ў Магілёве арыштавалі старэйшага брата таты *Антоня Сякацкага* (сам тата быў у войску на тэрміновай службе на фінскай мяжы). Ён быў вайскоўцам. У гэты час заводзіліся справы на вышэйшых савецкіх камандзіраў, у тым ліку і на Тухачэўскага, у штабе якога служыў дзядзёка Антон. Толькі ў 60-х гадах даведаліся мы, што ён адмовіўся падпісваць паперы па абвінавачваньні свайго камандзіра, і яго прывезьлі на допыт ў Менск. Бабулі паведалі, што ён асуджаны на 10 гадоў бяз права перапіскі. Значыць, яго расстралялі, і магчыма, у Курапатах.

Сьледам арыштавалі дзядулю, *Сякацкага Венідзікта Амброзевіча*. І калі дзядзёка Антон „быў” „шпіёнам” нямецкай разьведкі, то дзядуля аказаўся „англійскім шпіёнам”. Калі яго прышлі арыштоўваць, то адразу пад страхой над уваходам у хату знайшлі абрэз. Толькі падымі галаву — і зброя на вачах. (Ну хто ж хаваў бы так зброю!) А на этажэрыцы з падручнікамі „знайшлі” „інструкцы” шпіёнам на ангельскай мове!

Дзядуля замест подпісу ставіў крыжыкі, ён на роднай мове чытаць ня ўмеў. (Але ўсіх дзяцей вучыў.) Разам з дзядулям арыштавалі яшчэ аднаго

ягонага сына Івана, і зяця (мужа цёткі Антаніны Казакевіч). Усяго ў *вёсцы забралі 17 чалавек*. Пасьля вайны ніхто не вярнуўся. Бабуля спрабавала даведацца пра лёс мужа і сыноў. Яна знайшла ў Шклове сьведку, які быў у лягеры пад Уфой, разам з дзядулем. Ён і расказаў ёй, што дзядуля памёр ад голаду ў 1942 годзе. А на дзядзёку Івана даслалі ліст, што ён рэабілітаваны, таму што загінуў пад Масквой у 1942 годзе ў пачатку студзеня ў штрафным батальёне. Дваюрадны брат мамы *Іван Якаўлевіч Сякацкі* адразу пасья арышту спрабаваў даведацца, што чакае дзядулю і астатніх арыштаваных. Ён расказаў, што падкупіў нейкага начальніка ў Магілёўскай турме, і яму дазволілі сустрэцца з дзядулям. Дзядуля быў зьбіты скатаваны, твар апухшы ад пабоў, паламаня рэбры і пальцы на руках. Ён толькі папрасіў перадаць бабулі, каб дзеці разьбягаліся, зьязджалі з родных мясьцінаў, каб уратавацца. Яны так і зрабілі.

У гэты час татава сястра *Соф'я Венідзіктаўна Сякацкая* працавала настаўніцай. Да яе прыехала з раёна чыноўніца і забрала камсамольскі білет, а назаўтра тая ж чыноўніца сабрала сход камсамольскі і „паведалі”, што цётка Соня не паважае камсамол і аддае білет каму папала. Але калі цёця аддавала білет, яна спыталася, чаму яго забіраюць і папрасіла чыноўніцу паказаць партыйны білет. Чыноўніца паказала. Цёця Соня запамінала нумар яе партыйнага білета. І на сходзе сказала, што выконвала загад „старэйшага таварыша” камуніста. І сход цётку Соню апраўдаў, таму што яна назвала нумар. Адрозьніваўся гэтага сходу яна зьехала ў другую мясцовасьць і выйшла замуж за такога ж „члена сям'і ворага народа”. Вядома ж, іх бы знайшлі, перашкодзіла (ці дакладней, вяртавала) вайна.

Але і пасья вайны паляваньне за сям'ёй не спынілася. У 1945 годзе восенню была арыштаваная яшчэ адна сястра таты *Браніслава Сякацкая*. Яна была фэльчарам, усю вайну прайшла з савецкім медсанбатам. Яе сьлядоў мы не знайшлі: ні бабуля, ні тата, ні я. Чалавек зьнік бяз вестак. Арыштавалі яе ў Калінінградзе проста ў шпіталі. Гэта пацьвердзіў яе былы пацыент, які прывязджаў да бабулі ў 1946 годзе і прывёз нейкія рэчы цёці Броні.

З 1939 па 1946 гады *арыштавалі 11 чалавек* з татавай радні. Ніхто зь іх не вярнуўся.

НІЗКІЯ МЭТАДЫ МЯСЦОВАЙ УЛАДЫ Ў ПІНСКУ

13 сьнежня, на трэці дзень судовага працэсу ў гарадзкім судзе г. Пінска, суддзя *Р. Лабачэўская* вынесла прысуд сябрам *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ* сп. *Лявону Вабішчэвічу* і сп. *Ігару Саракавіку* – 10 сутак адміністрацыйнага арышту. Яны былі абвінавачаны ў „парушэньні месца пікетаваньня” на пяць мэтраў (!).

26 лістапада сёлета сябры фронтовай Партыі арганізавалі пікет у цэнтры Пінска ў падтрымку гераічнай барацьбы чачэнскага народа за свабоду і незалежнасьць супраць расейскіх акупантаў. Сп. *Л.Вабішчэвіч* і сп. *І.Саракавік* былі заяўнікамі гэтага пікета. Як заўсёды, „сьведкамі” па справе выступілі міліцыянты: капітан *С.Шахновіч*, лейтэнанты *А.Палеха* і *С.Шкутовіч*. Суддзя кіравалася не нарматыўнымі актамі, а афіцыйным лістом, дасланым папярэдне ў гарадзкі аддзел міліцыі *А.Канеўскім*, намесьнікам старшыні гарвыканкама (і адначасова гарадзкім кіраўніком мясцовай арганізацыі камуністычнай партыі — КПБ). У лісьце сярод іншага напісана: „ГОВД прапонуецца задокументываць возможныя парушэньні месца пікетыванья”.

Такім чынам, правакацыя супраць грамадзянаў была заранёў падрыхтаваная прадстаўнікамі рэжыму. Пасьля вынясення прысуду міліцыянты узьлі сп. *Л.Вабішчэвіча* і сп. *І.Саракавіка* пад варту, замкнулі ім на рукі кайданкі.

Гвалтоўная правакацыя ўладаў і судовая расправа над беларускімі патрыётамі, якія *выказалі салідарнасьць з чачэнскім народам* – *барацьбітом супраць расейскай аэрэіі*, сьведчыць пра халуйскі характар

Дэманстрацыя ў Пінску

прамаскоўскага рэжыму Лукашэнка на ўсіх ягоных узроўнях. Але таксама гэта сведчыць пра тое, што рэжым баіцца народнага супраціву расейскай агрэсіі ў Беларусі.

(Прэс-служба БНФ. В. БУЙВАЛ)

ДАВЕРЛІВЫЯ ЛЮДЗІ Ў СЕТКАХ РУСКАЙ МАФП

Аб'яву пра пошук супрацоўнікаў у расейскую фірму Сяргей Жураўскі ўбачыў восенню 2001 г. у Аршанскім Цэнтры занятасці насельніцтва. Аб'ява была зьмешчаная на адмысловым стэндзе для вакансіяў. Калі ён выказаў жаданьне ўладкавацца на прапанаваную працу, супрацоўнікі Цэнтры ў ягонай прысутнасці скантактаваліся з прадстаўнікамі расейскай фірмы. Неўзабаве С. Жураўскі ськіраваўся на сваё новае месца працы.

„Я паехаў у Смаленскую вобласць у Гранскі раён. Паабяцалі прыстойную аплату (300 даляраў і вышэй на месяц). Трэба было будаваць завод (як казалі). Працаўнікі былі з большага — беларускія грамадзяне: хлопцы з Гарадка, Віцебску, з Облыі, з Багушэўску, Воршы. 90% з іх — падманулі і не заплацілі.

Фірма „Сітэк“ знайшла адмысловы сродак для разьліку са сваімі працаўнікамі. Людзей падманам вывозілі з „аб'екта“ ды проста пакідалі на дарозе.

См С. Жураўскі атрымліваў каля 1000 расейскіх рублёў, што складае 30 даляраў (замест абяцаных трохсот). Яму плацілі хаця б нейкія грошы толькі з-за таго, што ён быў асабліва каштоўны працаўнік. Па словах спадара Жураўскага, менавіта ягоная адукацыя дазволіла яму зразумець, што будаўніцтва заводу ня толькі ня мае тут перспэктывы, але, магчыма, зьяўляецца шырмаю дзеля нейкай іншай дзейнасці фірмы „Сітэк“. Якой менавіта? Ён палічыў за лепшае не высвятляць ды найхутчэй зьбег з сумніўнага аб'екту.

С. Жураўскі паскардзіўся на сваіх „працадаўцаў“ у расейскую пракуратуру. Але ніякіх вынікаў гэта не дало. А без рашэння пракуратуры, падаваць у расейскі суд ён лічыць дарэчным. Тым больш ня верыць ён у магчымасьць абараніць свае правы ў беларускім судзе.

(Паводле радыё. Б. Станкевіч)

МЕНСК. ПАВЕДАМЛЕНЬНІ З ФРОНТУ

3-га кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ сабраліся ля помніка Янку Купалу ў Менску на традыцыйныя штопчацьварговыя пазычныя чытаньні. Свае вершы чытаў пазт **Генадзь Тумаіш**. Актualьна прагучалі ў ягоным выкананні творы, прысьвечаныя гераічнай барацьбе чачэнскага народа за свабоду і незалежнасьць супраць расейскай агрэсіі. Яркі выступіў прафэсар **Аляксей Саламонаў**. Вядомы майстра старажытнабеларускіх інструментаў, музыкант **Уладзімер Пузыня** іграў на сурме і дудзе. Людзі з захапленьнем слухалі вершы, выступы і музыку.

5 кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ прышлі ў **Курапаты** на штосуботную талаку. Нягледзячы на дождж, прыбіралі тэрыторыю **Народнага Мэмарыялу**, даглядалі магілы. Усе маглі пабачыць, якая небяспека пагражае народнай сьвятыні. На тэрыторыі, непасрэдна блізкай да мэмарыялу, антыбеларускія ўлады разгарнулі будаўніцтва. Будуецца разрэкламаваны „горад сонца“: агромністы комплекс супэрмаркетаў і забавляльных цэнтраў, а таксама цэлы комплекс катэджаў.

Вядома, што найбольш актыўнымі ў рэалізацыі сатанінскай ідэі ператварэньня Курапатаў ў „забавляльную і жылую зону“ зьяўляюцца **расейскія фірмы**. І таксама **расейская праваслаўная царква**, якая ўжо пачала садзіць гароды ў 15 мэтрах ад курапацкіх магілаў. Аўтары і выканаўцы гэтага шалёнага пляну павінны ведаць, што іхнія намаганьні марныя і будучыні яны ня маюць.

10 кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ правялі ў Менску перад помнікам Янку Купалу традыцыйныя штопчацьварговыя літаратурныя чытаньні.

12 кастрычніка, нягледзячы на халоднае і дажджлівае надвор'е, сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ правялі ў **Курапатах** традыцыйную штосуботную талаку, прыбіралі тэрыторыю Мэмарыялу, ліквідавалі сьляды нядаўняга ўварваньня тэхнікі на пляцоўку перад **Крыжам Пакутаў**.

17 кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ сабраліся каля помніка Янку Купалу ў Менску на традыцыйныя штопчацьварговыя літаратурныя чытаньні. Зноў гучалі вершы **Янкі Купалы** і **Якуба Коласа**.

19 кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ прыйшлі ў **Курапаты** на традыцыйную штосуботную талаку. Даглядалі магілы, прыбіралі тэрыторыю **Народнага Мэмарыялу**.

24 кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ сабраліся каля помніка Янку Купалу ў Менску на традыцыйныя штопчацьварговыя літаратурныя чытаньні. Чыталі вершы і фрагмэнты прозы ды артыкулаў нашых песьняроў. Як заўсёды, да грамады далучаліся людзі, што з цікаўнасьцю слухалі дэкламатараў і выступоўцаў.

26 кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ зноў прышлі ў **Курапаты** на традыцыйную штосуботную талаку. Прыбіралі тэрыторыю мэмарыялу, рыхтуючыся да Дня памяці продкаў Дзяды. Шасьцёра сяброў партыйнай арганізацыі з Нясьвіжа прывезьлі і ўсталявалі на крыжовай алеі **Крыж ад жыхароў Нясьвіжа**. Крыж быў выраблены на сродкі, ахвяраваныя людзьмі.

31 кастрычніка сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ правялі чарговыя літаратурныя чытаньні каля помніка Янку Купалу ў Менску, дэкламавалі вершы, гаварылі пра сёньняшнюю нацыянальную літаратуру і грамадзкую пазыцыю творцаў. З інфармацыяй пра літаратурныя працэсы выступіла сябра Партыі кандыдат філялягічных навук **Валянціна Мароз**.

2 лістапада Кансэрватыўна-Хрысьціянская Партыя – БНФ заклікала людзей урачыста адзначыць мэмарыяльнымі мерапрыемствамі Дзень памяці продкаў **Дзяды**. У Менску арганізавалі шэсьце і мітынг. Людзі пачалі зьбірацца каля Гадзіннікавага заводу ад 11⁰⁰. Настрой быў урачысты і прыўзняты. Сабралася больш за 3 тысячы асобаў. Былі і маладыя людзі, і пажылыя, ішлі былыя вязьні ГУЛАГу.

Людзі ішлі пад *Бел-Чырвона-Белымі сьцягамі*, неслі сьвечкі і кветкі, вялікі драўляны крыжы. Гучаў звон, урачыста неслі абраз „*Божай Маці Курапацкай усіх бязьвінна расстрэляных*”, намалёваны вядомым беларускім мастаком *Аляксеям Марачкіным*.

Шэсьце праходзіла пад транспарантамі „*Курапаты – Сьвятыня беларускага народу*”, „*Не дапусьцім паўтарэньня расейскага тэрору*”, „*Не забудзем ахвяраў расейскага тэрору*”. Людзі далучаліся да шэсьця на працягу ўсяго 8-кілёметравага маршруту. А 15⁰⁰ шэсьце дасягнула Курапатаў. Дэманстранты, сьпяваючы гімн „*Магутны Божа*”, прайшлі з запаленымі сьвечкамі па *Алеі Крыжоў* і сабраліся вакол трох Крыжоў на *Кальварыйскім нагорку Курапатаў*.

Той, хто ня быў у Курапатах ад часу леташніх Дзядоў, быў глыбака ўражаны тым, як перамянілася ўрочышча за год. Паўстаў *Народны Мэмарыял*, сотні крыжоў узняліся на магілах пакутнікаў. *Сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ* увесь год абаранялі сьвятыню, пацярпелі ад рэпрэсіяў сатанінскай улады. Але ні бульдозеры, ні ОМОН, ні хлусьлівыя СМІ ня здолелі спыніць стваральнай працы нашых сяброў.

Людзі заслухалі зварот *Зянона Пазьняка*, *Старшыні Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне”* і *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ*, чалавека, які адкрыў праўду пра Курапацкую трагедыю. *Зянон Пазьняк* напісаў і пра мінуўшчыну, і пра наша цяперашняе жыцьцё: „*Мінула 13 гадоў з таго часу як мы паставілі перад уваходам на могілкі Курапацкі Крыж Пакуты. Цяпер тут Народны Мэмарыял, сотні крыжоў сьведчаць пра нашу памяць, пра беларускую трагедыю і перажыты час. Цяпер, аднак, вярнуліся ненадоўга горшыя часы. Да ўлады ў Беларусі прыйшлі нашчадкі НКВД, паслядоўнікі тых, хто забіваў у Курапатах. Ворагі і здраднікі Беларусі любымі спосабамі імкнуцца затптаць сьляды зьлчынства, зьнішчыць, спрафанаваць памяць пра генацыд, зьмяніць ацэнкі, ашукаць грамадства і навязаць яму свае тлумачэньні страшных падзей. Але гэта ім ня ўдасца, нягледзячы на абсалютную ўладу і дзейнасьць паслужлівых халуёў. Курапаты – месца расстрэлаў сотняў тысячаў людзей, сымвал вынішчэньня беларусаў расейска-камуністычным рэжымам. Гэта сымвал загубленых жыцьцяў, які мае сьвэветны сэнс. Тут не зьмываецца кроў са зьлчынных рук. І дарэмныя спробы тых, хто гэта хоча зрабіць. Кроў нявінных сьцеражэная Богам. Памятайма ж нашых Дзядоў і беражэм Курапаты!*”

Мяркую, шмат хто пераканаўся апошнім часам, як Боская воля ў зьберажэньні Курапатаў увабляецца праз людзей, праз тых беларусаў, якія на плячах нясуць сюды Крыжы Памяці. Гэты народны чын мацнейшы за ўсе напружкі маніпулятараў і фальшывых мэмарыялізатараў. Гэтак як паўстаюць Курапаты ў Мэмарыяле Крыжоў, гэтак абудзіцца і наша Беларусь”.

3. Пазьняк шчыра падзякаваў мастаку *Аляксею Марачкіну* за створаны абраз *Божай Маці*. Выступілі таксама сп. *Юры Беленькі*, выконваючы абавязкі ў Беларусі старшыні Беларускага Народнага Фронту „Адраджэньне” і *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ*, і намесьнік старшыні Фронту і Партыі сп. *Сяргей Папкоў*. Яны гаварылі пра цудатворную сілу чалавечай і народнай памяці, здольнай супрацьстаяць злу і гвалту, пра тое, што нашыя ахвяры нагадваюць нам пра небясьпеку новай расейскай акупацыі і паўтарэньня расейскага тэрору. Нагадалі, што нядаўнія трагічныя падзеі ў Маскве, дзе КГБ па загаду Пуціна забіў і скалечыў сотні людзей, сьведчаць пра тое, што сутнасьць расейскай імперыі засталася такой жа, як і ў 1930-40-я гады, калі расейскія акупанты тварылі генацыд беларускага народа. Таму наш народ будзе абараняць незалежнасьць нашай краіны ад расейскай агрэсіі.

Выступіў таксама сп. *Эрыст Сабіла*, сьвятар Беларускай эвангельскай царквы (14 гадоў ён пакутваў у ГУЛАГу за вернасьць беларушчыне). Ён казаў пра сатанінскую сутнасьць цяперашняй улады, пра небясьпеку, якая навісла над Беларуссю з боку агрэсіўнай Расіі.

Сьвятар Беларускай Аўтакефальнай Праваслаўнай Царквы айцец Леанід Акаловіч сатварыў малітву за нявінных ахвяраў Курапацкай

трагедыі і за ўвесь беларускі народ, потым асьвяціў крыжы, прынесеныя людзьмі.

Крыжаўздыжваньнем, сьпевам рэлігійных гімнаў скончыліся мэмарыяльныя мерапрыемствы ў Курапатах. У прыцемках ярка зіхацелі сотні агенчыкаў знічаў, усталяваных людзьмі на магілах і каля крыжоў. Пазьней стала вядома, што ў глыбіні лесу стаяла некалькі вялікіх машын, поўных дзецюкоў з ОМОНа. Антыбеларускія ўлады баяліся мірнага хрысьціянскага шэсьця, і ў гэты дзень абставілі сябе ўзброенымі карніцкімі сіламі.

3-га лістапада сябры *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ* прыйшлі да помніка Якубу Коласу ў Менску, каб адзначыць паэтычным чытаньнем *120-я ўгодкі з дня нараджэньня Вялікага Песьняра Беларусі*. Радаснай была сустрэча з нашчадкамі Якуба Коласа, сынам, унукамі і праўнукамі, якія таксама прыйшлі да помніка. Міліцэйскі палкоўнік у атачэньні чыноў ва ўніформах і цывільным папярэдзіў, што на плошчы Якуба Коласа вершы чытаць нельга, а „чуть што, то будут задержания”. Агентура актыўна здымала на відаэкамэры нашых людзей з кветкамі і кнігамі ў руках. *Сын Коласа Міхась* падзякаваў людзям за памяць і любоў да творчасці Песьняра. Людзі ўсклалі да помніка кветкі і прасьпявалі гімн „*Магутны Божа*”.

3 лістапада каля 300 сяброў *Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ* прайшлі урачыстым шэсьцем ад палаца камвольнага камбіната ў Менску ва ўрочышча *Лошыцкі Яр*. Ішлі пад *Бел-Чырвона-Белымі сьцягамі*, неслі транспаранты „*Не дапусьцім паўтарэньня расейскага тэрору*”, „*Вечная памяць бязьвінным ахвярам беларускага народу!*”.

Каля Крыжа на магілах ахвяраў расейска-бальшавіцкага тэрору 1930-х гадоў адбыўся мэмарыяльны мітынг. Выступілі сябры кіраўніцтва Фронту і Партыі спадары *Юры Беленькі* і *Сяргей Папкоў*, *Мікола Суслаў*, *Мікола Канарыха*. Яны гаварылі пра народную памяць і сапраўдныя народныя помнікі, створаныя самымі людзьмі, пра неабходнасьць бараніць Бацькаўшчыну ад расейскай агрэсіі. Людзі ўсклалі да Крыжа кветкі, сьпявалі рэлігійныя гімны.

2-3 лістапада сябры Фронту і Партыі правялі мэмарыяльныя мерапрыемствы Дня памяці продкаў Дзяды па ўсёй краіне.

(Інфармацыйная камісія Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі – БНФ. В. БУЙВАЛ)

БЕЛАРУСЫ Ў АБОРОНУ ЗАКАЕВА

31 студзеня ў Лёндане мусіў быць пачацца судовы працэс над *Ахмэдам Закаевым*, афіцыйным прадстаўніком *Прэзыдэнта Чачэнскае Рэспублікі Ічкерыя Аслана Масхадова*. Расея патрабуе ад ангельцаў выдаць Закаева, каб забіць, піша ўсялякія фальшывыя „ноты” і абгрунтаваньні.

Зьвяз Беларусі Замежжа ў Вялікабрытаніі выступіў з адкрытым лістом прэм’ер-міністра Тоні Блэру ў абарону Ахмэда Закаева.

„Абвінавачваньні, выстаўленыя расейскім бокам, не адпавядаюць сапраўднасьці, — пішучь брытанскія беларусы. — Гэта ёсьць спроба палітычнай расправы... Чачэнцы ня хочуць вайны, яны гатовыя спыніць баявыя дзеянні без якіх бы там было ўмоваў, калі гэтаксама зробіць Расея...”

Учыняецца генацыд чачэнскага народу. Таму мы, Зьвяз Беларусі Замежжа, рашуча падтрымліваем змаганьне чачэнскага народа за права на існаваньне й выступаем у падтрымку Ахмэда Закаева, імкненьня спыніць ваенны канфлікт у Чачэніі й пачаць мірныя перамовы.”

120-Я ЎГОДКІ

2002 год праходзіць пад знакам 120-гадовага юбілею волатаў беларускай літаратуры *Янкі Купалы* і *Якуба Коласа*. Акупацыйныя ўлады рэжыму, як і трэба было чакаць, ігнаруюць гэтыя вялікія даты. Але за справу ўзялася адраджэньцкая грамадзкасьць.

Кансэрватыўна-Хрысьціянская Партыя — Беларускі Народны Фронт

ужо некалькі месяцаў кожны чацьвер рэгулярна ладзіць спецыяльныя паэтычныя купалаўскія і коласаўскія чытаньні і выступы ў парку Янкі Купалы і на плошчы Якуба Коласа. Імпрэзы адбываюцца ў рамках асьветніцкай фронтаўскай праграмы „*Беларуская Салідарнасьць*”.

7 ліпеня фронтаўцы з удзелам грамадзкасьці арганізавалі вялікі мітынг (некалькі тысячаў асобаў), чытаньні і канцэрт у парку Янкі Купалы ў Менску. Сьвята доўжылася больш за тры гадзіны і сталася ўрачыстым завяршэньнем штодзённых літаратурных Купалаўскіх чытаньняў. Урачыстасьць закончылася агульным сьпяваньнем „*Пагоні*”.

Тым часам Коласаўскія чытаньні і выступы, прысьвечаныя Купалу, Коласу, Багдановічу, працягваюцца. Шмат клопату, таленту і працы (а ў цяперашніх неспрыяльных варунках — і адвагі, бо былі арышты) прыклалі ў гэтай справе кандыдат навук *спадарыня Валянціна Мароз*, Выконваючы абавязкі старшыні БНФ *Юры Беленькі*, мастацтвазнаўца і сакратар Управы БНФ *Валеры Буйвал*, сябра Союму БНФ *Анатоль Крыварот*, дзясяткі іншых фронтаўцаў і клапатліўцаў беларускай культуры.

Да 120-годдзя *Якуба Коласа* ў выдавецтве Беларускага Фонду культуры выйшла паэма „*Новая Зямля*” на беларускай, польскай і расейскай мовах. Поўны польскі пераклад (які цалкам выдзены ўпершыню) зрабіў *Чэслаў Сэнюх*, імя якога добра ведама ў Польшчы і асабліва на Беларусі.

У асобе спадара Чэслава Сэнюха беларуская літаратура мае ня толькі выдатнага перакладчыка і папулярызатара яе ў Польшчы, але і гарачага прыхільніка беларускага прыгожага пісьменства.

Чэслаў Сэнюх нарадзіўся на Наваградчыне і ў Польшчу прыехаў пасля вайны. Пераклаў шмат твораў беларускіх клясыкаў. Праца над перакладам „*Новай Зямлі*” доўжылася 10 гадоў. У ліпені па радыё прагучэла зьмястоўнае інтэрв’ю перакладчыка пра асаблівасьці перакладаў „*Новай Зямлі*”.

„Перакладчыі поўнасьцю „*Новую Зямлю*” на расейскую мову ня ўзяўся ніводны з расейскіх перакладчыкаў, — кажа спадар Чэслаў Сэнюх. — Расейскі пераклад складаецца з кавалкаў, перакладзеных пяцьцю перакладчыкамі. Расейскія перакладчыкі ўвесь час значна скарачалі і скажалі зьмест паэмы. Аб’ём перакладаў „*Новай Зямлі*” не супадае з аб’ёмам беларускага арыгінала. Гэта заўважыў рэдактар выданьня на трох мовах *Яэп Янушкевіч*. Аказалася, — адзначае спадар Чэслаў Сэнюх, — што расейскі пераклад карацейшы за арыгінал на тысячу (!) радкоў. (Арыгінал налічвае 10900 зь лішнім радкоў).

Перакладчыкі, пэўна, атрымалі загад, — мяркую спадар Чэслаў. — Яны баяліся, як агню, тых мейсцаў, дзе гаворка йдзе пра гаспадарнасьць, працавітасьць, замжнасьць беларускага селяніна таго часу. Ім трэба было, каб ён аказаўся ў гэтай паэме голы, як сьвяты турэцкі, каб ён спадзяваўся адно толькі на дапамогу (як яны сябе называюць) „старэйшага брата”, расейца „освободителя”. Таму яны, напрыклад, заядла змагаліся з гэтай праблемай і пляжылі апісаньні ўсіх коласаўскіх сьвяточных сталоў: калядны стол, коласаўскі Вялокодны стол, стол падчас агляду пчол і г. д. Прыклад — Вялікодны стол. У рускім перакладзе — апісаньня стала проста няма. У параўнаньні з арыгіналам — гэта хлусьня, няпраўда.

Якуб Колас апісваў сьвята ў сваёй хаце. Ён гэтага не прыдумаў, а браў, як было. Ці, напрыклад, Колас апісвае, як дзецям на Вялікадні за сталом далі пакаштаваць алькаголь — „малым паспрабаваць далі”. Рускі фальсіфікат у перакладзе гучыць так: „И им по маленькой налили”. Тут розьніца ў сэнсе, і не малая.

У Расеі тады быў голад, там была бяда. Перакладчыкі стараліся, каб расейскі селянін ня чуў, што недзе ў Беларусі людзі добра жывуць, на сталах усё ёсьць, як ня сьнілася ніводнаму расейцу.

Польскі пераклад даўжэйшы за арыгінал на паўтары сотні радкоў. Атрымалася так, галоўным чынам, з-за спэцыфічнасьці польскай мовы. У пальшчызьне націск у словах стала падае на перадапошнім складзе. Таму рыфмы ў польскай мове пераважна жаночыя. У той час у беларускай мове — націск перасоўны, ёсьць шмат слоў з націскам на апошні склад. Таму і мужчынскіх рыфмаў — колькі хочаш. І мова больш эластычная, больш гнуткая. Гэта вельмі важна ў вершы. Пры меншай колькасьці слоў можна выказаць значна больш складаны зьмест.”

Фота 3. Пазьняк

Чэслаў Сэнюх (злева) і Сакрат Яновіч. Беласточчына, 2001 г.

Коласаўскія і Багдановічаўскія чытаньні прадаўжаюцца, а Купалаўскія імпрэзы завершаныя. Апошняя купалаўская ўрачыстасьць адбылася 8-га ліпеня ў Барысаве. Мясцовыя ўлады не пажадалі адзначыць 120-я ўгодкі Янкі Купалы. Але адбыўся грамадзкі мітынг. Арганізавала мітынг *Алеся Ясюк* („*Народная Грамада*”). У ім узялі ўдзел усе прадстаўнікі партыяў, рухаў і беспартыйных. Мітынг адбываўся пад *Бел-Чырвона-Белымі сьцягамі*. Міліцыі не было.

(Інфа)

ІХНЫЯ НОРАВЫ

У жніўні на канфэрэнцыю ў Беласток ехаў у Польшчу пісьменьнік *Ляон Ваўжко* і вёз з сабой 10 асобнікаў сваёй навуковай кніжкі „Гістарызм сьведомасьці”, выдзенай у Менску ў выдавецтве „Мастацкая літаратура”. Вёз таксама 50 асобнікаў свайго артыкула, надрукаванага ў газэце „Дзёна часу”.

На беларускай мяжы лукашэўскага мытнікі сканфіскавалі ягоныя кніжкі і газэты, як падазроныя. Паабяцалі, што потым вернуць кніжкі, „калі яны не нанеслі шкоды дзяржаве”.

(Інфа)

САБАЧАЯ ЭМАНСІПАЦЫЯ

Нават у цэнтры Парыжа немагчыма ступіць, каб ня трапіць у сабачыя экскрэменты. Тое ж самае ў Варшаве. „Сабачыя паталёгія” распаўсюджваецца па Эўропе на Ўсход і ў бакі, як эпідэмія і, як мне здаецца, з проста прапарцыйнай залежнасьцю ад згоршаньня людзей.

Чым больш злых людзей, тым больш паталогічнага замілаваньня да сабак, якія гадзяць, дзе трапіцца, а ў Варшаве яшчэ й кусаюць ды загрызаюць дзяцей, і нават сталых асобаў.

У беднай Усходняй Эўропе сабачнікі імкнучца чамусьці ўдаваць з сябе багатых людзей і любяць сваю псіну больш за чалавека. „Но странную любовью”, — як пісаў адзін расейскі паэт. Калі сабака надакучыць ці стане непатрэбным, яго выкідаюць на вуліцу, як старую

рэч, нягледзячы на нядаўнюю гарачую дэманстрацыю прыватна-ўласніцкага закахання.

* * *

У працэсе развіцця чалавечай цывілізацыі людзі выпрацавалі здарова дачыненні да свайскай жывёлы, якая жыве побач з чалавекам. Найбольш разумныя адносіны да жывёлы — у сялян. Трактванне жывёлы тут абумоўлена прагматычным інтарэсам, патрэбамі чалавека, зыходзіць з ведання яе біялогіі, псіхалогіі дастасавання і належнага выкарыстання з неабходным забеспячэннем умоваў утрымання і размнажэння. Адносіны да жывёлы мераюцца разумнымі правіламі.

Калі ж ва ўтрыманні жывёлы няма прагматычнай патрэбы, то чалавек яе і не трымае. Бо гэта звязана з коштамі, нялёгкай працай і абавязкамі.

Непрагматычнае (не вынікаючае з патрэбы) утрыманне свайскай жывёлы абумоўлена, як правіла, замілаваннем да яе, якое часта можа перарастаць у паталёгію. Бо чалавек, які трымае жывую істоту для задавальнення свайго замілавання, канцэнтруецца на гэтым сваім замілаванні, пачынае абчалавечваць жывёлу, прыпісваць і навізаваць ёй свае пачуцці і паняцці, ператвараць у паслушную жывую цацку, забаву, аб'ект пакары і кіравання, выяўляць на ёй свае нерэалізаваныя сярод людзей псіхалагічныя комплексы і г.д. Немагчымае злосьць і перманэнтная няўжывальнасць самазакаханай асобы, якая лічыць сябе ўсімі пакрыўджанай, можа выяўляцца ў яе ўспышкамі паталёгічнага замілавання да свайго сабакі (ці ката), які адзіны ёй верны, ласкавы і г.д.

Паталёгія ненармальнай, неадэкватнай прыхільнасці да жывёлаў існавалі заўсёды, хоць і не былі правіламі. Назіраючы цяперашні свет з ягонага збочанага каштоўнасцяў у бок матэр'яльных мэтаў, камфорту, дасягнення пасьпеху і задавальнення нізкіх патрэбаў, заўважаем паўсюднае ўзрастанне моды на сабак, рост неадэкватных паводзінаў, агрэсіўных комплексаў, якія распухаюць, як лавіна, становяцца сацыяльна-грамадзкай праблемай.

* * *

Паталёгічная любоў да сабак (асабліва ўсялякіх там анахарэтаў) вельмі часта сведчыць пра збочаную нянавісьць да людзей і да ўсяго свету.

Асабліва цвёрдым ў „прыхільнасці“ да жывёлы быў савецкі ўласнік сабака-кацячай душы. Некалі я здымаў кватэру ў Менску ў кааператыўным доме, дзе жыло шмат расейскіх ваенных. Прапаршчык Н. меў вучонага галуба, а ягоны сусед — прапаршчык М. — пародзістага ката.

Бывала выйдзе прапар Н. на двор: плясь-плясь у ладкі, а вучоны галуб ужо з балкона яму на плячо злітае. Проста на пагон. Сядзе і сядзіць сабе гэтак.

Любоў да жывёлак (да „братъев наших меньших“) зрабіла прапараў сябрамі. Дружылі сем'ямі. Але трэба ж „беда случится“. Аднойчы кот прапаршчыка М. зьеў галуба прапаршчыка Н. Маркота была вялікая. Толькі праз нейкі час знік кот, і па пад'ездзе паплыў пах смаленага. Прапар М. злавіў ката-абжору, прывязаў дротам за шыю і за хвост, а канцы — у разетку, 220 вольт. Так і сканаў няшчасны Васыля. Прытым, да задавальнення экзэкутара, крычаў, як сірэна паветранай трывогі (прапар служыў у авіяцыі).

Другі аматар жывёлы выяўляў схільнасці сабакага дрэсіроўшчыка. Выйдзе на двор і ўсё: „Ка мне! Ка мне! Ка мне! Каму сказаў, ка мне, падла! І як перацягне рамушом па вушах, аж заякоча бедалага.

Але ведама, бескуль'е. Сапраўдныя багаці і культурныя людзі на Захадзе гэтак па-хамску з жучкай не абыходзіцца. Тут сабакі маюць свае законныя правы і арганізаваныя абаронцаў сабачыя правоў. Тут цыгартай цюцьку ў нас ня тькай — загрыміш на 25 год (а то і пажыццёва). Тут вас, варвараў, навучаць гуманізму (дакладней — сабачызму). А калі іншая здыхата акалее (прабачце — памрэ) з-за старасці ці ад падагры, то — калі ласка, з музыкай і пад літаўры на лепшыя сабачыя могілкі за якіх-небудзь сто тысячаў даляраў і пад скульптурным помнікам з чорнага лабрадора.

У лістападзе ў ньюёрскіх газэтах напісалі пра „добраю“ Джэніфэр Лёпэз, якая „вельмі хораша клапоціцца пра сваіх любімцаў“. Яна забраніравала для сваіх сабак месцы ў спецыяльным сабачым гатэлю. Кожны раз, калі добрая Джэніфэр вельмі занятая ў Нью-Ёрку, яе сабакі абслугоўваюцца гэтак жа хораша, як і яна сама.

Яе замілаванцы пароды кокер-спаніэль і коргі застаюцца ў прэзідэнцкім нумары гатэлю Ritzu Canine Carriage House, цана якога 262 даляры за ноч (за аднаго цюцьку, вядома).

Распешчаныя сабакі жывуць у нумары, дзе ёсць тэлевізар, відэамагнітафон, відэабібліятэка і пасьцель з тонкага кашэміру. І калі яны адчуваюць, што выглядаюць ня вельмі прывабна, то могуць наведць салён прыгажосці.

Лёпэз любіць дагаджаць сваім сабачкам. Апошнім часам яна была са сваімі любімцамі ў Нью-Ёрку. Там клапатлівая гаспадыня купіла сваім кудлатым дзеткам крыштальевыя нашыйнікі за 225 даляраў кожны.

От так жывецца ў цывілізаваных краінах, дзе па-сапраўдному спацьсерагаюцца правы сабакі.

Як сказала адна мадам у варшаўскім радыё: „Сабакі такія верныя і такія ўдзячныя, такія ўдзячныя, ня тое, што людзі“.

сьнежань 2002 г.

Адам МІКША

ПРЭС-РЭЛІЗ

(наводле „Народнай Волі“, „Нашай Свабоды“ і радыё.)

СТУДЗЕНЬ (2002 г.; працяг з №6(46))

■ Студзеньскі візыт прэзідэнта Расеі Пуціна ў Польшчу кожнаму, хто трошкі знаёмы з антычнай гісторыяй, нагадаў пра трыюмф імператара Нэрона ў Грэцыі. Хітрыя эліны ў кожным горадзе засыпалі сумнавядомага рымскага злодзея, тлустага і безгалосага, алімпійскімі вянкамі за спартыўныя і сьпеўныя рэкорды. Сьмешна было глядзець, як варшаўскі эстэблшмэнт выконвае камарыныя скокі каля банальнага афіцэра ГБ з непрыемным тварам. Смутна было глядзець камунікаты навінаў польскай тэлевізіі, калі на экране паліцыя таўкла дэманстрантаў, што віталі маскоўскага госьця крыкамі „Забойца!“ Цікава было паслухаць у тыя ж дні па радыё, як нядаўні крамлёўскі чыноўнік і магнат Беразоўскі з Лёндану абяцаецца абнародваць дакуманты, што сведчаць пра арганізацыю ўзрываў жылых дамоў і забойстваў людзей у Маскве ў 1999 г. рукамі КГБ і Пуціна. А тым часам Пуцін заяўляе ў Варшаве: „... расейска-польскую мяжу ў абодва бакі штогод перасякаюць мільёны людзей“. Гэта ён робіць выгляд, што Беларусі ўжо для яго не існуе.

А вось „разным прочім шведам“ менскія ўлады нагадалі і не раз, што такая тэрыторыя і мяжа існуе. Кіраўнікі ўсіх парлямэнцкіх партыяў Швэцыі выступілі з адкрытым лістом, у якім заклікалі ўлады Беларусі змяніць візавую палітыку. У лісьце гаворыцца, што „без задавальнаючага тлумачэння, шэрагу грамадзянаў Швэцыі і іншых краінаў было адмоўлена ва ўездзе ў Беларусь. Некаторыя з іх нават былі вымушаныя вяртацца зь менскага аэрапорту, нягледзячы на тое, што іхныя візы былі ў парадку“. Знай нашых!

■ *Курапацкая свьятыня* спазнала ўжо не адзін акт блюзьнерства. Здавалася, што нічога новага нельга вынайсьці ў подлым памкненні апаганіць памяць ахвяраў. Аднак, сатанінская фантазія ня мае межаў. Дарослыя людзі з недаўменьнем глядзелі на прысутных у Курапатах некаторых юных кругласутачных „абаронцаў“. Тыя займаліся толькі сабой, у багаслужбах ня ўдзельнічалі, крыжы ставіць не дапамагалі, наогул нікога і нічога вакол сябе не заўважалі. Некаторыя асобы сярэд іх паводзілі сябе нават агрэсіўна і дзіка. Затое СМІ ўслаўлялі „абаронцаў“ на ўсе лады — „яны бароняць... яны наша слава і надзея...“ Праўда, што тычылася драматычных здымкаў абароны свьятыні або ўсталявання крыжоў, то ў кадры былі ўсё людзі сталыя, у асноўным сябры Кансэрватыўна-Хрысьціянскай Партыі — БНФ (пра іх у СМІ, звычайна, ані слова, або паўслова). Гэта вельмі

сымптаматычная прыкмета ў паводзінах некаторых журналістаў. Друк змяшчаў панэгірыкі 16-ці і 18-гадовым (подзв'іг якіх ў тым, што яны начавалі на ўскрайку ўрочышча), распавядаў, як мужна яны начавалі, як браталіся з амонамі, пусьціўшы іх грэцца ў свой намёт. Але самае цікавае – гэта фінал пераможнага рэпартажу: „Паклон вам, дарагія! Дзякуй вашым бацькам за такіх дзяцей. Вы перамаглі! Праз новую дарогу ў Курапаты ў гэтыя дні самімі будаўнікамі пракладзены шырокі пераход...” („*Народная Воля*”, — 2002, 18.01)

Дарога, пракладзеная па курапацкіх магілах, трубы і пераходы, якіх не павінна быць на тэрыторыі хрысьціянскіх пахаванняў, услаўляюцца ў стылі камсамольскіх новабудоваў — як перамога (зноў жа — незразумела, каго над кім). Невядома, чаго ў гэтым больш – глупства або цыннізму. Хутчэй за ўсё мае месца і адно і другое.

Невыпадковы характар такога тону і зместу курапацкага рэпартажу ў „*Нар. Воля*” (і ў шмат якіх яшчэ іншых так званых „незалежных” СМІ) становіцца больш зразумелым у кантэксце іншых ініцыятываў „трудящихся”.

Літаральна побач з названым артыкулам змешчаны камунікат Беларускага Камітэту міру (о-о, мы памятаем гэтую кагэбсіцкую арганізацыю!). Дык вось, „барцы за мір у штацкім” выступаюць з ініцыятывай стварэння ў Курапатах „Мэмарыялу пралітай крыві”. Зразумела, што пра тых, хто праліваў кроў, чыю і калі, „барцы” не збіраюцца згадваць. Прапануюць толькі абвесьціць рэспубліканскі конкурс на праект „мэмарыялу” ды рэалізаваць яго хутчэй да 2003 г. Абстрактная назва кэгэбсіцкага мэмарыялу абяцае нам зноў якую-небудзь „родіну-мать” з чырвонай зоркай. „Барцы”, аднак, і тут не пазьбегнулі цыннізму. У заяве ўсяроўна вылезлі гэбўскія вшухы: „Такім чынам будзе закрытая тэма супрацьстаяння, *штучна створаная на глебе памяці*”.

■ Міністр архітэктуры і будаўніцтва Генадзь Курачкін паведаміў, што летась у Беларусі колькасць стратных прадпрыемстваў у будаўніцтве павялічылася больш як удвая: такіх у будаўніцтве налічваецца **24%**, а ў галіне вытворчасці будматэрыялаў – **47%** (!).

■ *Фальсіфікацыя прадуктаў харчавання*. Як паведаміў дырэктар Рэспубліканскага навукова-практычнага цэнтру па экспертнай ацэнцы якасці і бяспэкі прадуктаў харчавання Валеры Муроў, ацэнка якасці прадуктаў харчавання як айчынных, так і замежных у нашай краіне не праводзіцца. Сёння ўтрыманьне жывёльных тлушчаў у рацыёне беларуса ў два с паловай разы вышэйшае, чым у рацыёне заходніх эўрапейцаў. У сувязі з гэтым Беларусь на першым месцы ў Эўропе па сардэчна-сасудзістых захворчаннях.

■ “Гэта агонія ўлады, якая ўжо няздольная разумным шляхам выратаваць эканоміку ад банкруцтва”.—так пракамэнтаваў экс-старшыня Нацбанку Беларусі Станіслаў Багданкевіч пастанову Савету міністраў ад 12 сьнежня 2001 г. „Аб мерах па выплаце заробкаў работнікам галінаў эканомікі”. Гэтай пастановай, якая нідзе не друкавалася і не ўнесена нават у нацрэстр прававых актаў (!), урад выдаткаваў звыш 100 мільярдаў

рублёў стратным галінам народнай гаспадаркі на пагашэньне запазычанасьці па заробках. Сп. Багданкевіч працягвае камэнтар: „Калі крэдыторская запазычанасьць па Беларусі складае звыш 7 трыльёнаў рублёў, калі амаль 3 трыльёны складае пратэрмінаваная запазычанасьць, то такія пастановы не вырашаюць праблемы. Агаліўшы ўсе іншыя плацяжы, улады выдалі крэдытаў больш чым на 100 мільярдаў рублёў на разавую выплату зарплаты. Прычым з найгрубейшымі парушэньнямі заканадаўства: ёсьць банкаўскі кодэкс, дзе чорным па белым запісана, што акцыянерныя камэрцыйныя банкі цалкам самастойныя, яны не павінны выконваць нейкія прадпісанні і крэдытаваць стратны сэктар эканомікі. У нас дзеве траціны суб’ектаў гаспадараньня – стратныя, іх нельга крэдытаваць нават па законах планавай эканомікі. Безумоўна, з часам паліяціць уніз курс нацыянальнай валюты.”

■ На пачатак гэтага году агульная сума крэдыторскай запазычанасьці прадпрыемстваў сельскай гаспадаркі Магілёўшчыны дасягнула **115** мільярдаў рублёў. Па выніках працы за мінулы год страты панеслі калі **80%** гаспадарак. У **70%** гаспадарак выплачаны заробак не забясьпечваўся выручкай. Такія лічбы гучалі на нарадзе магілёўскага абласнога кіраўніка Б. Батуры.

А вось па статыстыцы злачынстваў *Магілёўшчына* за 2001 г. заняла першае месца ў краіне. Летась на 100 тысячаў жыхароў вобласці прыпала **107** злачынстваў, тады як у сярэднім па краіне – **84**.

■ Паводле афіцыйнай статыстыкі, у Расеі мільён беспрытульных дзяцей. Вулічныя дзеці сьпяць на вакзалах, а ўдзень жабруюць, прадаюць наркатыкі, чыняць крадзяжы. **90%** зь іх маюць бацькоў. Але яны ўцяклі з сям’і і не збіраюцца туды вяртацца. Сям’я ў Расеі развалена алькагалізмам і гвалтам. Выручаныя грошы дзеці выдаткоўваюць на дыскі, „нюхальны” клей ды ежу. Большую частку аддаюць верхаводу, як правіла падлетку, які бароніць іх ад іншых кланаў і дазваляе ім спаць на пэўным вакзале. У Маскве іх – **50** тысячаў. Здароўе бальшыне дзяцей падарванае, яны церпяць на хранічныя захворваньні.

■ Прэса час ад часу паведамляе пра ахвяры сярод шукальнікаў доўгага рубля на прасторах „брацкай” Расеі. Найбольш актыўныя шукальнікі з Магілёўшчыны, тым больш, што мясцовыя ўлады на афіцыйным узроўні афармляюць ім камандзіроўкі ў расейскае „Эльдарада”. Магілёўскія рабочыя *В. Дзьль, Ул. Балыка, А. Рабзевіч і А. Жыжэка* судзіцца з уладамі. Яны патрабуюць выплаты заробленых у Расеі грошай хаця б у памеры ня менш за сярэднямесячны заробак у Беларусі і камандзіраваных. Пад Масквой яны працавалі на рэканструкцыі ваенных казармаў. Акрамя пляката „Крепи обороноспособность России!” над галавой, ім абяцалі бясплатнае жыллё, медабслугоўваньне ды 300 даляраў штomesяц.

Жыць давалося ў тых жа казармах разам з пацукамі, а есьці кансэрвы. Накрываліся коўдрамі, ад якіх потым сьвярбела ўсё цела. Працавалі з крымінальнікамі. Адзін з рабочых, 42-гадовы *Уладзімер Рослаўцаў*, памёр ад сардэчнай і лёгчайнай недастатковасьці. „Хуткая” прыехала надта позна.

У канцы ўсім раздалі па 40-100 даляраў. Суды працягаюцца...

Валеры БУЙВАЛ

Менск-2003. Зімовым халодным днём.

Фота Ю. Веленяга

Беларускія Ведымаўцы

Беларускае выданьне

У супрацоўніцтве зь Беларускай Выдавецкай Таварыствам ў Амэрыцы

Рэдакцыя: Зьінон Пазыняк, Галіна Палачаніна

Адрас рэдакцыі: 02-017 Warszawa, Al. Jerozolimskie 125/127

тэл./факс: (+48 22) 628 76 73